

Olímpia i jo

ARXIU

Pierre de Coubertin a la sortida del Congrés Olímpic de Praga, en 1925. Acabava de presentar oficialment la seua dimissió com a president.

A punt de complir cent anys –els farà el pròxim dia 23 de juny– el Comitè Olímpic Internacional (COI) ha recobrat la popularitat, adaptada i actualitzada, de què va gaudir en el moment de la seua creació. Ben mirat, aquesta popularitat que avui és el resultat d'una imatge positiva, va representar a finals del segle XIX l'esclat polèmic contra la subversió o, almenys, la revisió que implica la novetat. Pierre de Coubertin, amb l'aristocràtic posat que el caracteritzava, va voler, i ho va aconseguir, renovar l'educació física des d'una perspectiva més enriquidora i humana. No obstant això, el baró va defensar èpicament el naixement del Moviment i del Comitè Olímpic, que ell mateix va crear.

La renovació pedagògica i notablement humana, impulsada des d'un idealisme anacronitzant, no va estalviar les ires dels més conservadors, que s'oposaven al restabliment d'una nova concepció de l'esport contra la gimnàstica tradicional i indiscutiblement marcial.

El culpable, Coubertin. Aquest parisenc de creences catòliques, jesuïta d'educació i

Als cent anys del naixement del Moviment Olímpic i de la creació del COI, EL TEMPS recupera pinzellades i curiositats dels seus inicis, protagonitzats per la figura de Pierre de Coubertin.

protestant per influència de la dona, va ser el culpable. Liberal com es manifestava, castament purità i indefectiblement moralista, va viure al llarg de la seua vida una utopia pedagògica. Un idealisme en el qual tenia una fe cega i que es basava en una transformació d'homes i societats mitjançant una pedagogia moderna que desenvolupara la confiança en un mateix, el coneixement de l'altre i el respecte. Una utopia que es nodria de la comunió d'una cultura de cada individu, de cada classe social i de cada poble, perquè, segons Coubertin, aquest fet garantiria la cohesió social i una entesa internacional. I, en aquest context harmonitzant, l'esport com a pràctica constituiria una de les components d'aquesta cultura de consens.

L'esmentat programa, bé que va intentar el baró d'adaptar-lo a la realitat francesa finisecular però va topar automàticament amb la reacció dels sectors més conservadors, en aquest cas majoritaris. Si l'educació física a l'ensenyament francès estava basat aleshores en una repetició d'inspiració militar d'una sèrie d'exercicis que no fomentaven, de cap manera, el desenvolupament de la personalitat de l'alumne, el moviment higienista, en el qual s'enquadra sense més dilacions Pierre de Coubertin, naix

el 1887 per combatre la sobrecàrrega educativa i les pressions que rep l'alumnat d'educació secundària. El fundador del Comitè es llança aleshores a un proselitisme acarnissat en favor del desenvolupament de l'esport i dels jocs, tant en l'àmbit escolar com en la resta de la societat.

Les reaccions no tarden a aflorar. I l'església estigmatitza aquest interès irreverent pel cos. Per la seua banda, ensenyants i Universitat veuen en l'esport un focus d'indisciplina i immoralitat. Però les desaprovacions més virulentes provenen dels partidaris de l'educació física, que inculcava aleshores les nocions de disciplina –generalment militar!– i patriotisme en un model educatiu basat en la submissió. Per tant, l'esport entès com a exercici de llibertat i com una formació no únicament física sinó també psicològica, era tema proscrit.

Bon dia, Olímpia! El pioner baró de Coubertin, en el seu via crucis a favor de l'establiment de l'esport com a activitat capaç de reconduir actituds humanes i civilitzar societats, va apostar per desenterrar el Jocs Olímpics, en plena embranzida d'humanitarisme internacionalista. Com a bon coneixedor i amant de la cultura clàssica, va optar per adaptar aquelles celebracions quadriennals a l'època contemporània. Representaria, sens dubte, una formidable promoció del moviment esportiu i alhora permetria enquadrar-lo entre una institució i una base filosòfica.

A banda, la referència clàssica conferiria el pes d'una cultura mil·lenària i el contingut cerimonial remarcaria l'aspecte moralitzant de l'esport.

Tot aquest raonament d'estil indirecte lliure va provar, infructuosament, de materialitzar-se dos anys abans de la seua creació oficial, el

Pierre de Coubertin. Amant polifacètic d'esports com l'esgrima, l'atletisme, el rem i, especialment, el ciclisme.

1894. Decepció i espera. Maniobres i maquinacions. Ara fa un segle, Coubertin va convocar tendenciosament un congrés internacional sobre la qüestió de l'*amateurisme* a París. El programa preveu "la possibilitat de restablir els Jocs Olímpics"; un punt marginal, que, en el darrer instant, davant la presència de tots els participants –entre els quals es troben els delegats d'una dotzena de nacions–, adopta dimensions majúscules: "Congrés pel restabliment dels Jocs Olímpics". No és estrany, per tant, que, dotat de l'habilitat verbal que li era pròpia, Coubertin aconseguira per unanimitat reimplantar els Jocs Olímpics, i amb les condicions que ell mateix va exposar aquell 23 de juny al gran auditori de la Sorbona. Ritme quadriennal, participació igualitària de totes les nacions, competicions reservades exclusivament a *amateurs*, i la creació d'un organisme permanent –el COI– responsable d'assegurar el control i el bon funcionament dels Jocs.

Una filosofia de l'esport. O esport amb filosofia. Aquell ja citat 23 de juny naixia, juntament amb la sorpresa dels participants pel canvi de nom del Congrés, el Moviment Olímpic. Moviment que, com la paraula indica i sense més precisions addicionals, a banda de ser olímpic, poques especificacions més aporta sobre la seua naturalesa. El terme ha quedat, des de sempre, diluït en una trilogia de condicions i s'entén com el compendi d'aquests tres postulats. D'una banda, i segons dicta la Carta, "el Moviment agrupa sota l'autoritat suprema del COI les organitzacions, atletes i altres persones que accepten ser guiades per la Carta Olímpica. Hom pertany al Moviment olímpic mitjançant el reconeixement del COI." Un segon punt: "El Moviment olímpic té com a objectiu contribuir a la construcció d'un món pacífic i millor, educant la joventut mitjançant l'esport, que es practicarà sense cap mena de discriminacions i amb una comprensió mútua, en un esperit d'amistat i solidaritat." Finalment, el Moviment olímpic basa la seua existència en una doctrina, l'olimpisme, que la Carta defineix amb els següents termes: "L'olimpisme és una filosofia de la vida que exalta i combina en un conjunt equilibrat les qualitats del cos, la voluntat i la ment. Amb la unió de l'esport amb la cultura i l'educació, l'olimpisme pretén ser creador d'un estil de vida basat en la satisfacció de l'esforç, el valor educatiu del bon exemple i el respecte als principis ètics universals."

"L'objectiu de l'Olimpisme és posar pertot arreu l'esport al servei del desenvolupament harmoniós de l'home a fi d'establir una societat pacífica, i compromesa amb la preservació de la dignitat humana."

Aquesta sòlida declaració de principis que va ser abonada per la seua entitat física –el COI–

va patir, com aquesta, l'autoritarisme protagonista de l'aristòcrata fundador. Coubertin no sabia acceptar propostes però, gràcies al seu paternalisme absorbent, tenia una certa habilitat per a condicionar les opinions dels seus assessors. I d'això és una bona mostra l'estructura mateixa del Comitè Olímpic Internacional. Aquesta herència de l'autoritarisme i la preocupació per l'eficàcia han quedat plenament reflectides en les nombroses funcions que assumeix el president, que disposa, no cal dir-ho, d'un poder considerable. A tall d'exemple, la tria de les ciutats olímpiques depèn exclusivament de la seua competència.

Però tot i això, el baró va saber com “delegar” o, si més no, difondre l'olimpisme arreu del món. Només fundar el COI, no va tardar a buscar una representativitat internacional en personalitats susceptibles de desenvolupar el Moviment Olímpic als seus països. Els requisits? Que foren independents financerament i políticament i que gaudiren d'una situació social que assegurara al COI el prestigi que es mereixia. A més d'aquestes condicions de partida –molt favorables per a una entitat sense recursos propis i que intenta imposar-se en el món esportiu com la màxima autoritat moral–, no era sobrer que s'interessaren per l'esport. Aquests requisits, els reunia el baró Godefroy de Blonay, descendent d'una de les famílies més riques del cantó del Vaud (Suïssa). Culte –egiptòleg reputat–, refinat, afí a l'olimpisme però sense ambicions de poder al si del COI... va esdevenir ràpidament un “interessant” col·laborador de Coubertin. I potser, l'estreta relació que va mantenir fins el 1925 amb aquesta branca de la noblesa helvètica pot explicar el seu interès per Suïssa com a “reina de l'esport”.

Suïssa, la reina de l'esport. El segle XX despunta amb l'interès manifest de Coubertin per aquell petit país que, fins els inicis de l'amistat amb Godefroy de Blonay, coneix ben poc. Pierre de Coubertin descobreix Suïssa progressivament al llarg dels seus viatges per racons i ciutats del país dels Alps. Ginebra, Vevey, o Gstaad l'atrauen per la seua bellesa. Però la majestuositat de Lausana, que, en aquella època, gaudeix de l'hegemonia turística, el captiva. I, més encara, la immensitat del llac Léman i els seus paisatges acaben per fer d'aquesta població mitjana el seu paradís particular.

A banda, Coubertin està convençut que Suïssa reuneix qualitats i condicions per practicar qualsevol mena d'activitat esportiva en un marc incomparable. Geogràficament, s'ubica al bell mig d'Europa, la qual cosa no l'autoritza sinó que la destina a organitzar les principals celebracions internacionals.

Finalment, després de reflexions, dubtes i al-

tres operacions cerebrals, el baró parisenc no dubta a afirmar el 1906: “Des d'ara, queda fixat el punt de convergència de l'esport universal. Suïssa, reina de l'esport.”

Una Olímpia a vores del llac Léman.

“Si algun dia es funda una Nova Olímpia en alguna part d'Europa, molt probablement els seus edificis s'erigiran a les vores d'un llac helvètic”, afirmava el 1906 el fundador del Moviment olímpic. I és que, des del començament, l'atribució i l'organització dels Jocs Olímpics va estar envoltada de polèmiques i rivalitats al si del Comitè. De disputes degradants per al Moviment Olímpic que accentuaven progressivament les diferències entre la creixent bel·ligerància causada per diferents interessos i els atacs constants contra la figura de Coubertin, i la tranquil·litat que es respira a la Confederació Helvètica, un país petit i que manté sempre la distància de la neutralitat. A part de l'atracció paisatgística, geogràfica o esportiva que puga sentir el baró, l'atrau especialment el fet que en aquest país, on l'educació i el respecte són llei de vida, podrà, ben segur, preservar la seua obra olímpica.

A fi d'eradicar aquest clima de tensió en què la querella és un fet rutinari, Coubertin decideix suprimir el caràcter ambulat dels Jocs i fixar-los en un lloc tan ideal com l'Olímpia clàssica, on ell n'erigiria la versió actualitzada. Per això mateix, el 1911 organitza un concurs d'arquitectura que té per tema el disseny de l'Olímpia moderna. Els guanyadors són dos arquitectes suïssos, Alphonse Laverrière i Eugène Monod, que situen la capital dels Jocs a l'oest de Morges –a uns 15 de quilòmetres de Lausana– molt prop de l'indret pel qual s'havia interessat alguns anys abans Coubertin. Potser tot va ser una coincidència –casualitats de la vida–; el primer concurs d'arquitectura que va organitzar el COI com a exemple d'aquest lligam legítim entre “múscul i ment” girava entorn d'aquella capital amb la qual somiava, des de feia anys, el parisenc enamorat de Suïssa. Els guanyadors, helvètics, ubicaven l'Olímpia moderna a vora del llac Léman, interessant lloc assenyalat per Coubertin amb anterioritat. Tanmateix, a part d'algunes temptatives més de disseny i construcció d'aquest somni utòpic, més propi d'un idealista imbuït de cultura clàssica que d'un president del nostre temps, el projecte s'esvaïa per sempre amb l'arribada d'una nova dècada. Els anys 20 auguraven ja, amb controvèrsies i desacords, la futura dimissió d'un Pierre de Coubertin més interessat en els avantatges pedagògics de l'esport que en el gegantisme que havien adoptat les celebracions quadriennals recuperades per ell mateix del fons de les xarxes de la història.

Eliseu T. Climent